

Arbetssjukdomar orsakade av asbest

Att drabbas av en arbetssjukdom orsakad av asbest har blivit mindre vanligt mellan åren 2005–2023. Det visar statistik från Afa Försäkring.

Den här rapporten bygger på en genomgång av 393 arbetssjukdomar orsakade av asbestexponering. Arbetssjukdomarna i rapporten har visandeår 2005–2023 och har godkänts av Afa Försäkring. Statistiken kommer från Afa Försäkrings skadedatabas och är avläst 31 december 2024.

Foto: Adobe Stock

En **arbetssjukdom** är en sjukdom som kan uppkomma eller försämrats till följd av arbetet eller arbetsförhållandena. Det räknas som en arbetsskada. För att en arbetssjukdom ska kunna prövas av Afa Försäkring krävs att besvären har kvarstått i minst 180 dagar och att den är godkänd av Försäkringskassan eller finns med i den internationella arbetsorganisationen ILO:s förteckning över arbetssjukdomar.

Arbetsskadeförsäkringen Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda, det vill säga såväl arbetare som tjänstemän inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och Fremia/ LO/PTK (TFA-KP). TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, regioner, Svenska kyrkan och Sobona-företag. Afa Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA).

I rapporten redovisas arbetssjukdomar efter visandeår, det vill säga det år skadan först visar sig. En arbetssjukdom anses ha visat sig vid första läkarbesöket eller första dagen med sjukfrånvaro med anledning av skadan. Visandeåret fastställs i samband med att skadan godkänns som arbetsskada av Afa Försäkring. Anmälningssår är det år skadan anmäls, vilket kan vara efter visandeåret.

Asbest är ett samlingsnamn för sex olika fiberartade, kristalliserade silikater

som tidigare användes i byggnader. Materialet uppskattades för sina tekniska egenskaper, såsom brandskydd, värmeisolering och hög hållfasthet.

I fast form är asbest inte farligt.

Däremot frigörs hälsofarligt damm vid bearbetning, rivning eller annan hantering. Detta damm innehåller mikroskopiska asbestfibrer som är mycket farliga att andas in.

Inandning av asbestfibrer kan leda till allvarliga sjukdomar,

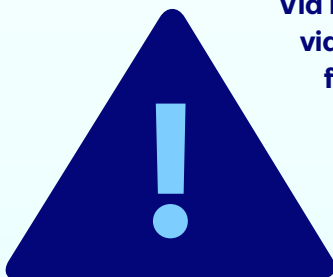
såsom mesoteliom – en ovanlig form av lundsäckscancer som nästan uteslutande orsakas av asbestexponering. Andra hälsorisker inkluderar lungcancer, dammlunga (asbestos) och pleuraplack, vilket innebär förtjockning av lundsäcken.

Asbest förbjöds i Sverige 1982 och inom EU 2005.

Trots detta finns materialet fortfarande kvar i många äldre byggnader, exempelvis i form av eternitplattor, vilket gör att riskerna kvarstår vid renovering eller rivning.

Vid hantering av asbest, till exempel vid rivningsarbeten, utsätts arbetare för stora hälsorisker.

Därför krävs särskilda skyddsåtgärder, som till exempel skyddskläder, andningskydd och en luftsluss för rengöring av kläder och skydd.

Arbetssjukdomar orsakade av asbest finns med på den så kallade [ILO-förteckningen över arbetssjukdomar](#). Det innebär att Afa Försäkring kan pröva och ersätta en arbetssjukdom orsakad av asbest utan att Försäkringskassan har godkänt den.

Godkända arbetssjukdomar på grund av asbestexponering.

Regler och handläggning av försäkringsärenden gällande arbetssjukdomar orsakade av asbestexponering skiljer sig från hanteringen av ärenden kopplade till övriga arbetssjukdomar.

Undantag som gäller vid cancer orsakad av asbestexponering

För arbetssjukdomar som inte har orsakats av asbest gäller att sjukdomen behöver ha visat sig före 65-årsdagen (gäller försäkringsärenden med visandedag till och med 2022-12-31) och före 66-årsdagen (från och med 2023-01-01).

För cancer på grund av asbestexponering gäller följande undantag:

För anställda i privat sektor som omfattas av Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, gäller att cancer som har orsakats av asbestexponering med visandedag:

- ▶ till och med 2008-06-30 ska ha visat sig före 70-årsdagen för att kunna godkännas som arbetsskada.
- ▶ från och med 2008-07-01 ska ha visat sig före 75-årsdagen.
- ▶ från och med 2021-01-01 finns det ingen åldersgräns.

För anställda som omfattas av TFA-KP gäller samma regler som för TFA fram till och med 2019-01-01. Därefter finns ingen åldersgräns.

För anställda i offentlig sektor som omfattas av Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA-KL, gäller att cancer som har orsakats av asbestexponering med visandedag:

- ▶ till och med 2008-12-31 ska ha visat sig före 70-årsdagen för att kunna godkännas som arbetsskada.
- ▶ från och med 2009-01-01 finns ingen åldersgräns.

För statligt anställda som omfattas av det statliga personskadeavtalet PSA finns inte någon åldersgräns för när cancer orsakad av asbestexponering ska ha visat sig för att en arbetssjukdom ska kunna godkännas.

Avtal för skada orsakad av pleuraplack

För skador som visade sig fram till 1985-02-20 fanns ett särskilt avtal som gav ett engångsbelopp om pleuraplack, förtjockning av lungsäckerna, hade visat sig på röntgen, oavsett om det orsakat någon nedsättning av lungfunktionen eller inte.

Idag tillämpas huvudsakligen ett avtal som ger ersättning om lungfunktionen är nedsatt med mer än 15 procent före 65 års ålder, oavsett visandedag.

**Antal godkända arbetssjukdomar
2005–2023 på grund av asbest-
exponering efter visandeår.**

I **tabell 1** redovisas antalet godkända arbets-
sjukdomar indelade efter cancer och andra
sjukdomar orsakade av asbest, huvudsakligen
pleuraplack. På grund av sekretess redovisas
inga uppgifter om antalet skador är färre än
fem.

Statistiken för senare år är ofullständigt
eftersom skador och sjukdomar kan anmälas
flera år efter visandeåret. Under den redo-
visade perioden har fler än hälften av skadorna
anmälts samma år som visandeåret eller året
efter. I enstaka fall har skador anmälts 10 år
efter visandeåret. Det är därför möjligt att dra
att slutsatsen att antalet arbetssjukdomar
orsakade av asbest minskade under perioden
2005–2023, även om det kan komma in
ytterligare anmälningar för senare år.

Tabell 1

Visandeår	Cancer	Andra sjukdomar orsakade av asbest
2005	25	18
2006	18	14
2007	13	8
2008	18	9
2009	18	<5
2010	18	8
2011	25	6
2012	20	<5
2013	16	<5
2014	20	7
2015	19	6
2016	17	5
2017	12	<5
2018	16	<5
2019	9	<5
2020	5	<5
2021	7	<5
2022	8	<5
2023	8	<5
Totalsumma	292	101

Färre än fem kvinnor drabbades av denna arbetssjukdom
under perioden, därför görs ingen uppdelning på kön.

**Godkända arbetssjukdomar
orsakade av asbest efter ålder
vid insjuknandeår 2005–2023.**

45 procent av de drabbade var i åldern
56–64 år när de insjuknade.

Tabell 2

Ålder	Antal
–55 år	29
56–64 år	180
65–69 år	85
70–74 år	90
75+ år	9
Totalsumma	393

Arbetssjukdomar orsakade av asbestexponering efter yrkesgrupp 2005–2023.

Tabell 3 redovisas arbetssjukdomar orsakade av asbest efter yrkesgrupp. Den yrkesgrupp med flest fall var VVS-montörer m.fl. Därefter följer en rad yrken inom bygg och industri.

Tabell 3

Yrkesgrupp	
VVS-montörer m.fl.	53
Gjutare, svetsare och plåtslagare	45
Betong-, bygg- och anläggningsarbete	35
Byggnadsträarbetare, inredningssnickare m.fl.	33
Maskinmekaniker, maskinmontörer, underhållsmekaniker och maskinreparatörer	31
Elektriskt arbete	28
Ingenjörer och tekniker	25
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatörer	18
Montörer, metall-, gummi- och plastprodukter	14
Målare	13
Murare m.fl.	9
Smeder och verktygsmakare	7
Brandmän	5
Lastbilsförare m.fl.	5
Övriga maskin- och processoperatörer vid stål- och metallverk	5
Övriga yrkesgrupper	67
Summa	393

Typfall

- **Asbestrelaterad cancer**
Man, VVS-montör,
som insjuknade i åldern 70–74 år.
- **Pleuraplack,
förtjockning av lungsäcken**
Man, VVS-montör,
som insjuknade i åldern 56–64 år.

Förebyggande åtgärder

Arbetsmiljöverket har nyligen beslutat om att sänka gränsvärdet för asbest och det kommer bland annat innebära att fler arbetstagare som arbetar med asbest kommer att genomgå medicinska kontroller. Beslutet kommer att träda i kraft den 19 december.

Mer information från Arbetsmiljöverket finns här:

[Asbest – Arbetsmiljöverket](#)

Vill du ta del av
kommande publikationer?
Ladda ner och prenumerera på
våra statistikrapporter här:

afaforsakring.se/statistikrapporter

Publikation av Afa Försäkrings analysavdelning, kontakt:

analys@afaforsakring.se